

Priloga: Rzd-01-18-00018-01

Datum: 19.12.2018

opis enote nesnovne kulturne dediščine

1. IDENTIFIKACIJA ENOTE

EID: **2-00054**

Ime enote: **Tradicionalna reja in vzreja lipicancev**

Sinonimi imena enote:

Tradicionalna reja in vzreja lipicanskih konj

2. OPIS ENOTE DEDIŠČINE

Zvrst dediščine: **znanja o naravi in okolju**

Podzvrsti:

znanja o živalskem svetu

Tipološka gesla:

vzreja, dresura

Kratek opis:

Tradicionalna reja in vzreja lipicancev obsega rejo konjev pasme lipicanec za izvajanje klasičnega dresurnega jahanja in vožnje kočij. Z rejo in vzrejo lipicancev se ukvarjajo v Kobilarni Lipica in zasebni rejci.

Opis:

Pri tradicionalni reji in vzreji lipicancev gre za rejo konjev pasme lipicanec v okviru, proporcij in z zunanjimi ter značajskimi lastnostmi, ki so potrebni za izvajanje vseh elementov klasičnega dresurnega jahanja in vožnje kočij. Današnja reja in vzreja lipicancev se je formirala na prehodu iz 19. stoletja v 20. stoletje. Osnovne principe in s tem povezane prakse in postopke so povzeli tudi zasebni rejci, člani Združenja rejcev lipicanca Slovenije.

Kobilarna Lipica, matična kobilarna na Krasu, redi lipicance v sodobni reji prilagojenih prvotnih objektih in na okoliških kraških pašniki, ki skupaj predstavljajo izjemen primer kulturne krajine. Reja konjev je pašno-hlevska in prosta. V pašni sezoni je vsa čreda plemenskih kobil čez dan na paši na kraških travnikih. V zimskem času, kadar razmere ne omogočajo paše, živali izpuščajo v urejena tekališča. Osnovni obrok sestavljata paša in seno, pridelano na lastnih travnikih. Po potrebi kobilarna dokupuje seno, ki je pridelano na površinah Krasa in Pivškega.

Plemenski žrebci so v individualnih boksih, plemenske kobile so v skupnem hlevu – na Borjači. Posebna skrb je namenjena žrebetom, ki jih odstavijo konec leta in jih vzrejajo ločeno po spolu. Žrebeta privajajo na nego in priučijo na osnovno opremo in vodenje na roki. Živali za nadaljnjo rejo in živali, potrebne za izvajanje programov Kobilarne Lipica, odberejo v starosti petih let. Plemenske kobile pripuščajo od petega leta, žrebce pa šolajo v lipiški jahalni šoli do najvišjega dresurnega nivoja.

Za izvajanje zootehniških ukrepov, rejskega programa (organizacija reje, selekcijski program, vodenje rodovniške knjige), izobraževanje konjerejskega in konjeniškega kadra ter za vzdrževanje historičnih objektov in lipiške krajine skrbijo strokovni kadri kobilarne. Pomembna je vloga veterinarjev. Konjarji skrbijo za oskrbo konj

(vzdrževanje hlevske higijene, krmljenje, nega, privajanje konj na osnovno opremo in učenje osnovnih konjeniških elementov), jahači in vozniki vpreg pa učijo in vadijo konje pod sedlom in v vpregi ob upoštevanju uveljavljenih etoloških in etičnih standardov. Za rejo in vzrejo lipincev so potrebna tudi znanja in spretnosti podkovskih kovačev, kolarjev in sedlarjev.

Kobilarna Lipica s plemenskim materialom in strokovno pomočjo sodeluje in izmenjava izkušnje z leta 1991 ustanovljenim Združenjem rejcev lipicanca Slovenije, ki ima status priznane rejske organizacije, med člani pa so rejci in ljubitelji lipincev. Rejci pri reji, vzreji, negi, oskrbi konjev ter pri delu pod sedlom in v vpregi sledijo smernicam kobilarne, po potrebi pa jih prilagajajo individualni konjereji, rejskim pogojem in značilnostim svojega okolja. Vrednote, znanja, prakse in spretnosti, povezane z rejo in vzrejo lipicanca se v Kobilarni Lipica ohranjajo in prenašajo s starejših na mlajše sodelavce, med zasebnimi rejci pa gre za medsebojno izmenjavo izkušenj in za prenos znanj na mlajše družinske člane.

Kobilarna Lipica in Združenje rejcev lipicanca Slovenije skrbita za promocijo lipincev kot avtohtone pasme posebnega pomena za slovensko naravno in kulturno dediščino. Sodelujeta pri predstavitvah lipincev kot je npr. Dan lipicanca, pri vzrejnih pregledih lipicanskih konj. Zasebni rejci se udeležujejo konjerejskih in konjeniških prireditev v lokalnem okolju, kjer z lipinci sodelujejo pri delu, športu, šegah in turističnih prireditvah. Lipince pri svojem delu uporablja policija in za terapevtsko jahanje izobraženi terapevti.

Kobilarno Lipica je ustanovil habsburški nadvojvoda Karel II. leta 1580. Kot dvorna kobilarna je vse do razpada habsburške monarhije redila konje za potrebe dvora in Španske jahalne šole na Dunaju. Z ustanavljanjem novih kobilarn se je v 19. stoletju reja lipicanca razširila po monarhiji. Po prvi in do druge svetovne vojne je bila Kobilarna Lipica italijanska vojaška kobilarna. Po drugi svetovni vojni se je z obnovo kobilarne in povečanjem plemenske črede lipincev razvila v eno vodilnih evropskih kobilarn. Kot izvorna kobilarna lipicanca uspešno ohranja tradicijo reje in vzreje pasme in odločilno prispeva k njenemu ohranjanju in razvoju. Reja lipicanca izven Kobilarne Lipica je bila sprva redka, v začetku 80-ih let 20. stoletja pa se je začela med rejci konj vse bolj uveljavljati.

Datacija:

zadnja četrtina 16. stol., 1580, zadnja četrtina 20. stol., 1991

3. LOKACIJA ENOTE DEDIŠČINE

Naselje: **OSTALO (OSTALO)**

Opis lokacije:

Lipica, posestva rejcev in rejski okoliši

Geokode lokacije (G-K koordinate centroida): Y: 0 X: 0

4. NOSILEC IZROČILA, ZNANJA ALI DEJAVNOSTI več nosilcev

5. KARAKTERISTIČNI PRIKAZ

Foto datoteka: **KF_02_00054.jpg**

Avtorstvo in avtorske pravice prikaza:

Ožbej Černe, 2016

6. VARSTVENE USMERITVE ZA ENOTO

Kategorija usmeritev: **drugi ukrepi ohranjanja nesnovne dediščine**

Opis usmeritev:

osnovne varstvene usmeritve za nesnovno dediščino

7. PRISTOJNOSTI

Pristojna institucija: **Slovenski etnografski muzej**

Strokovna področja:

etnologija, živinoreja

8. POVEZAVA ENOTE Z DRUGIMI ENOTAMI REGISTRA

Register nesnovne kulturne dediščine:

Register nepremične kulturne dediščine:

Lipica - Kobilarna Lipica (EŠD 7245)

Lipica - Kraška kulturna krajina (EŠD 24521)

Prestranek - Grad Prestranek (EŠD 4894)

Kal pri Pivki - Graščina Rovne (EŠD 4897)

Velika Brda - Posestvo Škule (EŠD 29260)

Register premične kulturne dediščine:

9. UTEMELJITEV VPISA

Lipicanec je maloštevilna pasma konj, ki zaradi razpršenosti reje velja za ogroženo, zato je vloga Kobilarne Lipica in Združenja rejcev lipicanca Slovenije za njeno ohranjanje odločilnega pomena.

Kobilarna Lipica je ena najstarejših evropskih kobilarn in izvorna kobilarna ene najstarejših kulturnih pasem konj. Kot rejska ustanova Kobilarna Lipica ohranja in prenaša tradicijo, metode, znanja in izkušnje na druge sorodne ustanove, rejske organizacije in rejce, predvsem pa z zgledom in v praksi na svoje kadre.

Priljubljenost pasme lipicanec se odraža tudi v njihovi številčnosti med individualnimi rejci in med obiskovalci prireditev v Lipici in drugod, kjer nastopajo lipicanci.

Kobilarna Lipica z objekti, okoliško krajino in tamkajšnjimi lipicanci ter lipicanci zasebnih rejcev sodijo med najbolj vidne elemente slovenske nacionalne identitete.

Lipicanci so navdih slovenskim pesnikom, pisateljem, slikarjem, fotografom in drugim.

10. OMEJITVE GLEDE JAVNOSTI PODATKOV

Omejitev: **ni omejitev glede javnosti podatkov**

11. OPOMBE

12. KVALITETA PODATKOV

Natančnost centroida: **centroid ni določen**

Natančnost območja: **območje ni določeno**

13. VPIS V REGISTER

Vpis dne: **24.8.2016**

Št.: **Rzd-01-16-00014-03**

Razlog: **pobuda**

14. SPREMEMBA REGISTRA

Sprememba dne: **19.12.2018**

Št.: **Rzd-01-18-00018-03**

Razlog: **dopolnitev podatkov**

15. IZBRIS IZ REGISTRA

Izbris dne:

Št.:

Razlog:

16. ZAZNAMKI

Številka: Rzd-01-18-00022-11-01

Datum: 10.1.2019

opis nosilca enote nesnovne dediščine

1. IDENTIFIKACIJA ENOTE DEDIŠČINE

EID: **02-00054**

Ime enote: **Tradicionalna reja in vzreja lipicancev**

2. NOSILEC IZROČILA, ZNANJA ALI DEJAVNOSTI

Nosilec:

Identifikacija nosilca: **154**

Kobilarna Lipica

Lipica 5, 6210 Sežana

<http://www.lipica.org/si/>

3. OPIS DEJAVNOSTI NOSILCA

Opis (posebnosti glede na opis enote dediščine):

Kobilarna Lipica, ki jo je leta 1580 ustanovil nadvojvoda Karel II, danes redi lipicancev v objektih in na kraških površinah ter s tradicionalno – klasično rejo lipicancev v Lipici omogoča izvajanje sodobnega rejskega programa in dolgoročno doseganje rejskega cilja za pasmo. Neposredne rejske prakse so: izvajanje oskrbe, nege in šolanja konj ter zagotavljanje ustreznih pogojev za rejo; šolanje konj pod sedlom in v vpregah; izvajanje programa lipiške šole jahanja; vzdrževanje in raba površin, namenjenih reji konj – lipiške kulturne krajine. Kot dvorna kobilarna je vse do razpada habsburške monarhije redila konje za potrebe dvora in Španske jahalne šole na Dunaju. Z ustanavljanjem novih lipicanskih kobilarn se je v 19. stoletju reja lipicanca razširila po monarhiji. Leta 2018 je bila Kobilarna Lipica s sprejetjem Zakona o Kobilarni Lipica razglašena za spomeniško območje državnega pomena, tradicionalna reja in vzreja lipicancev pa za nesnovno dediščino državnega pomena. Z zakonom je opredeljeno tudi plemensko jedro črede lipicanskih konj.

4. LOKACIJA NOSILCA

Naselje: **LIPICA (SEŽANA)**

Geokode lokacije (G-K koordinate centroida): Y: **413108** X: **58733**

5. KARAKTERISTIČNI PRIKAZ

Foto datoteka: **KF_02N_00154.jpg**

Avtorstvo in avtorske pravice prikaza:

Ožbej Černe, 2016

6. OPOMBE

7. KVALITETA PODATKOV

Natančnost centroida: **1 m - 3 m**

8. VPIS NOSILCA

Vpis dne: **24.8.2016**

Razlog: **pobuda**

Številka: **Rzd-01-16-00014-03**

9. SPREMEMBA NOSILCA

Sprememba dne: **10.1.2019**

Razlog: **dopolnitev podatkov**

Številka: **Rzd-01-18-00022-03**

10. IZBRIS NOSILCA

Izbris dne:

Razlog:

Številka:

11. ZAZNAMKI

Številka: Rzd-01-18-00019-11-01

Datum: 4.1.2019

opis nosilca enote nesnovne dediščine

1. IDENTIFIKACIJA ENOTE DEDIŠČINE

EID: **02-00054**

Ime enote: **Tradicionalna reja in vzreja lipicancev**

2. NOSILEC IZROČILA, ZNANJA ALI DEJAVNOSTI

Nosilec:

Identifikacija nosilca: **190**

Združenje rejcev lipicanca Slovenije

Lipica 5, 6210 Sežana

<https://www.lipizzan-slovenia.si/>

3. OPIS DEJAVNOSTI NOSILCA

Opis (posebnosti glede na opis enote dediščine):

Združenje rejcev lipicanca Slovenije je bilo ustanovljeno leta 1991. V združenje, ki ima status priznane rejske organizacije in svoj sedež v Lipici, so vključeni rejci in ljubitelji lipicancev iz celotne Slovenije. Med glavne aktivnosti združenja sodi organizirana vzreja, razvoj in promocija lipicancev. Združenje organizira različne dogodke, nekatere tudi v sodelovanju s Kobilarno Lipica (npr. Dan lipicanca), sodeluje na promocijskih prireditvah, organizira vzrejne preglede in izobraževanja za člane združenja s področja vzreje in vzgoje lipicancev ter nudi svetovanje rejcem. Od leta 2006 združenje izdaja Glasilo Združenja rejcev lipicanca Slovenije.

4. LOKACIJA NOSILCA

Naselje: **LIPICA (SEŽANA)**

Geokode lokacije (G-K koordinate centroida): Y: **413108** X: **58733**

5. KARAKTERISTIČNI PRIKAZ

Foto datoteka: **KF_02N_00190.jpg**

Avtorstvo in avtorske pravice prikaza:

Neža Tanko, 2018

6. OPOMBE

7. KVALITETA PODATKOV

Natančnost centroida: **1 m - 3 m**

8. VPIS NOSILCA

Vpis dne: **4.1.2019**

Številka: **Rzd-01-18-00019-03**

Razlog: **dopolnitev podatkov**

9. SPREMEMBA NOSILCA

Sprememba dne:

Številka:

Razlog:

10. IZBRIS NOSILCA

Izbris dne:

Številka:

Razlog:

11. ZAZNAMKI